

Ez a személy jó lesz miniszterelnöknek, halljuk. Indok, az nincs. Aki vezetőként hangosan beismerte és világgá kürtölte hazugságait, hamis jelentéseit, ma már újra alkalmas a közélet vezetésére. Bár a hivatali eskü sok mindenre kötelezi, de a választók, akiknek érdekeit, igényeit képviselni megválasztották, vissza nem hívhatják. Az országos károkért felelősségre nem vonják.

A mások szapulása mellett egy-egy terület rendbetételét is kítűzik. Egészségügy rendezése, korrupció felszámolása, iskolaügy modernizálása, fizetésemelés, sőt annak nyugati szintre hozása, munkanélküliség felszámolása, segélyezettek életszínvonalának emelése, adócsökkentés, nyugdíjemelés stb., stb. Csak azt nem teszik hozzá, hogy miből, honnan teremtik meg az ehhez szükséges forrásokat.

Még egy terület van, amely – gondolom – nagyban befolyásolná a választókat: melyik ország érdekei, befolyásának biztosítása miatt kellene bejutni a képviselők közé. Volt már Hitlerünk és Szálásink, volt egy Sztálinunk és Rákosink, volt 1956, amikor amerikai segítséggel biztattak a Szabad Európa Rádióban. Most van-e a világkormányának való kiszolgáltatottságot ígérő pártunk?

„A világon két dolog végtelen: a világegyetem és az emberi hülyeség. Bár az elsőben nem vagyok biztos.” Albert Einsteinnek tulajdonítják e mondatot. S mivel kaptam egy hosszabb írást, idézek belőle kicsit: „A középkori háborúk mögött mindig pénzügyi csoportok álltak. Két uralkodót összeugrasztottak, mindkettőt eladósították és rablőháborúba kényszerítették. Egyik biztos győzött, visszafizette az adósságot, a másik javai pedig átvándoroltak a bankárok tulajdonába.”

„Már az 1789-es francia forradalmat is ők robbantották ki. XVI. Lajos nyakig el volt adósodva feléjük, és nem tudta visszafizetni a kölcsönt. Ekkor döntöttek Lajos és az egész francia nemesség likvidálása mellett.”

„Létrehozták a demokráciát, amiben már nem az uralkodókat, hanem a népet adósították el képviselőik által. Ugyanis a népet nem lehet leváltani. Így az adósság mindig megmarad, csak a politikusoknak hazudott saját ügynökeiket váltják le. Sok hülye elhiszi, hogy valódi demokráciában él. Pedig ordítóan nyilvánvaló, hogy egy olyan rendszerben, ahol négyévente egy nap demokrácia van (a választások), az nem lehet sem demokratikus, sem szabad. Az egyetlen szabadságunk csak az, hogy mi választhatjuk ki, melyik politikusnak hazudott ügynökük foszt ki minket.”

Az idézet gunyoros, nem teljesen igaz, de a választás demokráciája megfosztja a választót a beleszólástól, hiszen még a megválasztott is, ha nem a pártja gombját nyomja meg, csupán pénzbüntetésre lesz ítélve a pártja részéről. A polgár a féligazságok és csalétek helyett a teljes igazság kimondása és a felelősség vállalása mellett tud csak szavazni.

Gondolom, a kormányon lévők és az ellenzék nem ellenségek, hanem az ország javát akarják, ezért nem harcra, hanem párbeszédre lenne szükség, a közjót előmozdító döntésekre. Erkölcsi alapon vállalkozzanak arra, hogy a nép felelős vezetői lehessenek.

Isten adjon fényt minden magyarnak az idej választásokon!

A szerző nyugalmazott megyéspüspök

ROMHÁNYI TAMÁS AZ IDŐMILLIOMOS

Miután az altatásból felébredt, Kardos Mihály korábbi szegedi plébános arcán békés mosollyal hallgatta végig a főorvos beszámolóját a műtétről, melynek során tőből eltávolították a jobb lábát. Tizenkét évvel korábban a bal lábát kellett amputálni, majd állapota súlyosbodásával menthetlenné vált a másik is. Amikor a főorvos kiment, egyik betegtársa megjegyezte: ha mindkét lábát elveszítette volna, ő megkérné egy barátját, hogy inkább löje föbe. Hát nekem nincs ilyen barátom, mondta neki az idős pap. Azt hiszem, kénytelen leszek másik utat választani.

Felépülésének hetei alatt azzal kellett szembesülnie, hogy most már nem tud saját magáról gondoskodni, ezután mások segítségére szorul. Amíg múltábal és járókerettel önállóan közlekedni tudott, reggelenként eljárt a misére, délelőttöként a gyóntatófülkében ülve fogadta az embereket. Ennek vége.

Kardos Mihály hajléktalanok közé költözött, a szegények életét választotta.

Várják őt az egyházi előljárók által ajánlott szeretethonban. Jó hírű és méltó intézményben, ahol sokan sze-

retnek elhelyezni idős, ápolásra szoruló hozzátartozóikat. Ahol tiszta a szoba, kényelmes fotelek állnak a tévé előtt, és a nővérek mindenkivel türelmesek. Ahol az étkezések és a tévésorozatok között észrevétlenül csorognak el a napok, míg végleg el nem kopik a hátralévő idő. Elég volt rágondolnia, és máris úgy érezte, fogyatkozni kezd körülötte a levegő.

Újra elolvasta a könyvet, a drámát, amelyet maga II. János Pál pápa írt a később általa szentté avatott Albert testvér történetéről. Albert testvér hajléktalan emberek közé költözve alapított új szerzetesi közösségeket, és szülőhazájában, Lengyelországban második Szent Ferenc néven emlegették. Élete azt követően változott meg, hogy egy háborús sérülés következtében amputálni kellett a lábát.

Kardos Mihály atya úgy érezte, a gondviselés adta kezébe újra ezt a könyvet. Elvitette magát a Máltai Szeretetszolgálat szegedi egészségügyi centrumába, és megkérdezte, befogadnának-e egy idős férfit, akinek mindkét lábát amputálták. Az egészségügyi centrum kicsi intézmény, mindössze tizennyolc ágya van, ezeken a városban és a környező településeken élő súlyos beteg hajléktalan embereket ápolnak. Van, aki csak néhány hetet tölt itt, van, aki éveket. Kardos atya a középső, hétágyas terembe költözött be, az ablak melletti közepső ágyat kapta. Ennek csaknem három éve.

Az idős pap a hajléktalan emberek között új feladatot talált magának. Időt szentel nekik, odafigyel rájuk, meghallgatja őket. A városban a többség elkerüli a hajléktalan embereket. Kardos atya kifejezetten keresi az alkalmat, hogy beszélgessen velük. Akinek arra van igénye, a személyzeti mosdó előtti félreeső zugban meg is gyónhat nála.

Délután háromkor szentmisét mond az ebédlő belső asztalánál, ami ehhez szükséges, azt mindent magánál tart egy kicsiny kartondobozban, a radiátor csövére akasztott szatyrában. Néha egy ember ül vele az asztalnál, néha három. Van, amikor nemcsak az intézmény lakói vesznek részt a misén, hanem a városból is bejönnek néhányan. Nyugdíjából lakást bérel, ahol egy ideje két hajléktalan férfi él, őket a máltai intézményben ismerte meg. Miután csak egyikük tud dolgozni, ő fizeti a közüzemi számláikat is. Ha valaki megkérdezi, miért, azt válaszolja, mert így érzi helyesnek. A szegények életét választotta, neki magának nincs szüksége pénzre.

*

Kardos Mihály 1946-ban született. Édesapjának festékkereskedése és egy kisebb vegyipari üzeme is volt Szegeden, amelyet nem sokkal később államosítottak. Szülei művésznek szánták, sokáig zongorázni tanult. A templomba egy barátját kísérte el, azután ott maradt ő is a hittanórákon. Hatévesen volt elsőáldozó, tízévesen bérbeült.

Abban az évben az egyházi vezetők börtönben voltak, tudomása szerint három püspök volt szabadlábon az egész országban, az ünnepre készülőknek nem

sok lehetőségük volt, hogy magas rangú egyházi személy előtt vallják meg hitüket. 1956 pünkösdjén több mint 300 bérbeült gyűlt össze a szegedi székesegyházban. Kardos Mihály akkor első alkalommal érezte úgy, hogy megtalálta a saját útját.

Az 56-os forradalom napjait a szegedi utcákon töltötte barátaival, ott voltak a közelben, amikor a Takarékbank utcában lelőttek egy embert. Értette is, nem is, mi történik az országban. Amikor az orosz sereg bevonult a városba, odamentek megbámulni a híd lábához állított tankot. Fiatal orosz katona álldogált a tank előtt, barátságosan rámosolygott a gyerekekre, azután a géppisztoly csövével a Tiszára mutatott: „Vot Szeuz.” Eltartott egy ideig, amíg megfejtették, hogy az orosz katona azt hiszi, a Szeuzi-csatornánál áll őrséget, mintha úgy tudná, hogy nem is Magyarországot, hanem Egyiptomot szállták volna meg.

Az ötvenes években édesapját mint a rendszer ellenségét minden állami ünnep előtt bevitték a fogdába. Kardos Mihály egyre több időt töltött a templomban, rendszeresen ministrált a miséken. Az iskolában eljött az úttörőavatás ideje, a csapatvezető félrehívta a különös fiút, és az mondta neki: nem lehet egyszerre ministráns és úttörő is, választania kell a kettő között. Akkor ministráns leszek – vágta rá gondolkodás nélkül.

A tanárok egy része kifejezetten utazott rá, a fizikatanár például rendszerint úgy hívta ki a táblához: jöjjön, plébános úr, nézzük, hogyan boldogul ezzel a példával. (Évtizedekkel később a fizikatanár immár idős, beteg emberként bocsánatot kért Kardos Mihálytól, és azt kérdezte, megkérheti-e, hogy majd ő temesse el. Kardos Mihály megígérte neki.)

*

Érettségét Kecskeméten a piarista iskolában tett, utána papnevelő intézetbe jelentkezett. Szeptemberben megkezdte a tanulmányait, novemberben bevonultatták katonának. A behívó nem érte váratlanul, a hatvanas években a papi hivatásra készülő fiatalokat rendszerint tanulmányuk megkezdése után sorozták be a seregbe. Az iskolában azt mondták, a szocialista állam így kedveskedik a püspöki karnak. Kardos Mihály újonc honvédeknek 1965. november 18-án Pécsen kellett jelentkeznie két év sorkatonai szolgálatra.

Az egyik napon őrségből ugrasztották, a tiszt másik alegységhez szalasztotta őt valamilyen üzenettel. Az ottani tiszt kérdéssel várta: Maga fiatal, egészséges ember, hogyan lesz meg nő nélkül? Ahogy eddig is megvoltam – mondta egyszerűen. A tiszt tovább küldte egy másik alegységhez, ott újabb kérdéssel várták: Hogyan egyeztetni össze a hitet a tudással? Ahogy nálam okosabbak is tették, például Waltner Károly gyermekgyógyász-professzor.

A következő alegységnél a tiszt arra volt kíváncsi, vajon papként ő is megáldja-e majd a fegyvereket. Neki azt felelte, hogy nem a fegyvereket, hanem a katonákat

szokta az Isten figyelmébe ajánlani az egyház. A lakatnyában húsz alegység volt, mind a húszhoz elküldték, mindenhol feltettek neki egy kérdést. A végén kihallgatásra idézték, elisméltették vele minden kérdésre adott válaszát. Ezzel eltelt az egész nap.

Vasárnap délután az egyik kihallgató tiszt arra nyitott be a körletükbe, hogy Kardos Mihály négy-öt honvédek a teremtés történetéről mesél, amit a többiek átszellemült arccal hallgatnak. Mit művel itt, Kardos honvéd? – ordította a tiszt. Ő pedig szabályosan jelentette, hogy a többi katona nagyon kíváncsi lett, amikor megtudták, hogy papnak készül, ő csak a kérdéseikre válaszolt. Jó, hogy nem akarja mindjárt az egész századot megtéríteni, dühöngött a tiszt, de a történetnek akkor és ott nem volt folytatása. Kardos Mihályt viszont három hónap sorkatonaság után leszerelték.

Mielőtt visszaküldték volna a papnevelő intézetbe, a rendőrségen kihallgatták. Ha a kihallgató nem figyelt, a fiókban forgó magnókészülék hangos kattanással jelezte, hogy a kazetta végére ért. Akkor a civil ruhás rendőr rágyújtott, miközben a gyufát kereste, mindig hosszan vacakolt a fiókban, majd folytatta a kérdezősködést.

Arra célozgatott, hogy a rendőrséget nagyon érdekelné, mi történik a papnevelő intézetben. Ő úgy tett, mint aki nem érti az alig burkolt kérdéseket, és az egyházügyi hivatalt meg az iskola rektorát ajánlgatta a másik figyelmébe. A végén a rendőr azzal állt fel az asztaltól: úgy látom, magával nem sok dolgunk lesz.

*

Kardos Mihályt 1969. november 23-án szentelték pappá. Az első szolgálati helye Endrőd (mai nevén Gyomaendrőd) volt. Sorra látogatta a környező kistelepléseket, volt, ahová egy 94 éves vak ember kedvéért utazott el. Nagylapson öt ház állt, ott tizenkét gyerek élt, őket kezdte hittanra oktatni. Néha követték őt, volt, amikor autóból fényképezték. Egy év után áthelyezték Szarvasra, onnan Rókusra.

Szegeden, a Dugonics téren vágott át az egyik este, a szökőkútnál több fiatal ült, az egyikük halkán gitározott. Amikor melljük ért, a gitározó fiú ráköszönt:

– Szia, atya!

Megállt, végignézett rajtuk. Azután azt kérdezte: jó barátok vagytok?

– Szeretünk együtt lenni – vont vállat a gitáros –, így jobban telik az idő.

– Mitől jó együtt lenni? – fordult felénk. Nem sokkal később arról beszélgettek, mit jelent odafigyelni a másikra, azt tesszük-e a másik emberrel, amit más embertől szeretnénk mi is kapni, majd óvatosan szóba hozta, hogy mit tanított erről Jézus. Amikor fél óra múlva továbbindult, a fiatalok azt mondták, nagyon jól beszélgettek.

– Akkor gyertek el csütörtök este a templomba, ott folytathatjuk – búcsúzott tőlük. Nem sokkal később több

mint harminc fiatal járt hozzá, a legfiatalabb tizenhat éves volt, a legidősebb negyvenhat.

*

Papi szolgálatát egy rövid mondattal jellemzi: „A Jóisten megadta, hogy szót értek mindenkivel.” Ez többnyire azt jelentette, hogy a problémákra gyors megoldást talált. Egyszerű kérdéseivel néha sikerült komoly meglepetéseket okoznia. A nyolcvanas évek elején Ásotthalmon szolgált, ott a kultúrház igazgatója a hittanos fiatalok bérálásának kitért időpontjára időzítette az úttörőavatást.

Amikor meghallotta, elment az igazgatóhoz, és megkérdezte, milyen időpontra helyezze át a bérálást, hogy a két esemény ne zavarja egymást. Az igazgató hallgatott egy darabig, azután azt mondta neki, több pap került már hasonló helyzetbe, de eddig mindegyik vitatkozni jött ide. Szó szót követett, végül az úttörőavatást tették át egy héttel későbbre.

De amilyen könnyen szót értett a kívülállókkal, olyan nehezen jött ki paptársaival. 1984-ben úgy érezte, teljesen elmagányosodott egyházában, bármit csinál, a többiek elutasítják. Amikor közvetlen előjárója ágynak esett, udvariasan megérdeklődte, mikor látogathatja meg. Nem szükséges, hogy meglátogasson – jött a rideg válasz. Életében először érezte magát fáradtnak. Olyan nagyon fáradtnak, amit nem lehet egy éjszakai alvással kipihenni.

– Egy hideg februári reggelen az újszegedi templomban miséztem – meséli. – Öt-hat idős hívő ült a padosorokban, álltam az oltár előtt, úgy éreztem, bármit teszek, minden hiábavaló. Megszédültem, lassan forogni kezdett velem a templom. Akkor felnéztem: az oltár és a hívek között, közvetlenül előttem ott áll Jézus. Azt mondta: csak engem nézz! Azután eltűnt, de a szavai sokáig visszhangoztak bennem. Csak engem nézz!

A hívők nem látták őt, csak az oltárt és engem, ahogy állok ott a meglepetéstől kővé dermedve. De én tudom, hogy nem képzelődtem, hanem megkaptam a tökéletes megerősítést. Harmincnyolc éves voltam akkor. Azóta nincsenek kételyeim, hogyha válaszúthoz érkezem.

*

Amikor Algyőre helyezték, a püspöke feladatként adta neki, hogy szerezzen jogosítványt, és vegyen autót magának, hogy a környező bokortelepülésekre ki tudjon járni. Ő azonban inkább busszal és gyalog járt, mondván, a hívek sem autóval járnak a templomba. A misét a menetrendhez igazította, ha 9 óra 50 perckor indult a busz, 9.45-re befejezte a szertartást, hogy a tanyasiak haza tudjanak menni.

*

Kétezerkettőben mise közben eszméletét veszítette. A kórházban 18-as vércukorszintet mértek, szigorú diétát és tudatos táplálkozást írtak elő. Azt mondták, figyeljen kicsit jobban magára, váltson életmódot, ismerkedjen meg a reformkonyhával. Neki azonban nem volt ideje

saját magával törődni, továbbra is a tótkomlói idősoththonban étkezett, azt és annyit, amennyit a menzán a nénik a tányérjára szedtek. Betegsége rövid idő alatt annyira súlyosbodott, hogy bal lábán trombózis alakult ki, ezért amputálni kellett.

Felmentették a plébánosi szolgálat alól, kényelmes idősoththonban helyezték el, de ott nem érezte jól magát. Amikor megkapta a nyugdíját és a lába elvesztése után megállapított járadékot, albérletbe költözött, múltábal, járókeretre támaszkodva járt be a templomba. 2015-ben le kellett vágni a másik lábát is. Akkor új lakóhelyet választott magának.

A hajléktalan emberek között jól érzi magát. Azt mondja, ott senki sem rohan, mindenki olyan, mint ő. Időmilliomos. Az egyik délelőtt például a Dél keresztje című filmet nézték a tévében, és valaki azt mondta, a főszereplő milyen talpraesett teremtmény.

– Könnyű neki – mondta Kardos atya –, de milyen legyen az, akinek nincs semmilyen talpa?

VINCZE ENDRE

KARDOS ATYA...

Az imént kaptam A fenti cikket, amelyet nemcsak tagadhatatlan önértéke és figyelemre méltósága miatt küldök tovább, hanem mert Kardos Misi a Kecskeméti Piarista Gimnáziumban osztálytársam volt.

Ezt pontosítanom kell: egy évvel járt alattam, tehát én 1960-1964 között voltam piarista diák, ő pedig 1961-1965 között.

Mindketten kollégisták voltunk, akkori szóhasználat szerint „convictorok”, azaz a „convictus”-ban, vagy más szóval „internátus”-ban bentlakók. A diákoththon épülete pedig a Gimnáziummal szemközt, a Jókai utca másik oldalán állt. A diákoththon régi szárnya és új szárnya között volt a templom, ma a Piaristák terén, akkoriban a Komszomol tér 5. szám alatt.

Abban az időben minden tanárunk felszentelt pap volt, kivéve a tornatanárt, aki civil. Tanáraink is a kollégium épületében laktak, 36 paptanár, külön-külön szobában, ami funkcionálisan szerzetesi cella volt, „clausurával”, azaz nő nem léphetett be, a kedves nővérek sem, akik főztek, takarítottak ránk és a tanáruakra. Ők külön szerzetesrend voltak, s ugyanabban az épületben voltak elhelyezve, de oda meg mi nem léphettünk be, mert ott is „clausura” volt a férfiak számára!

A helyzet érzékeltetésére megemlítem még, hogy napi 1 óra kimenőnk volt, ebéd után, de szombat és vasárnap nem volt kimenő. Szabadidőben lehetett olvasni, művelődni a társalgóban, ami egy könyvtárszoba féle volt, a kötelező olvasmányt le lehetett emelni a polcra, vagy ping-pongozni a folyosón, ez régi épület lévén elég széles volt, a falak vastagsága kb. 1 méter, a falfülkékben is lehetett álldogálni, beszélgetni, továbbá jó időben focizni az udvaron. Volt aztán a házi kápolna, ahová be

lehetett térni imádkozni. Ezt tették a „kispapok”, azaz akik közülünk a „szent hivatásra” készültek, mint Kardos Misi is, aki miatt írom ezeket a sorokat.

Meglehetősen zárt életet éltünk, évente csak karácsonykor és Húsvétkor mehettünk haza, meg a nyári szünetre, de én ma is örülök, hogy oda járhattam.

Ma már természetesen ez messzemenően nincs így, a tanárok többnyire civil, jó, ha az iskola igazgatója piarista szerzetes, de ma van, ahol az is civil. A diákok minden hétvégén haza utazhatnak, a konyhát egy vendéglátó cég üzemelteti, s minden gazdasági tevékenységet, pl. épület karbantartás, szállítás, takarítás stb. civil alkalmazottak kezében van.

De a mi időnkben volt humán és reál osztály, a humánosok egy része papi hivatásra készült, vagy történezsnek, nyelvésznek, Misi is humános volt. Én reálba jártam, de most nem magamról beszélek. A „kispapoknak” szinte kötelező volt a reggeli mise hallgatás, de minket is beosztottak ministrálni szabályos időközönként, hiszen minden paptanár minden reggel miséznek, s egyszerre 5-6 pap is a mellékoltároknál, a ministránsok pedig a sekrestyében várják, hogy melyik tanár úrhoz kell odaszegődni. A kispapoknak volt egy „spirituálisa”, aki külön is foglalkozott velük délutánonként. Nyilván Misi is szorgalmasan vett részt ezeken az alkalmakon.

Misi nagyon jó ember volt. Testre inkább molett, gyenge fizikummal, a tornaórák bizonyára nem reáltak kitalálva. De tipikusan okos és jólelkű, barátságos, szeretni való lélek, szinte különös személyiség az átlag diákhöz képest. Többen is voltak Szegedről diákok, a mi osztályunkban is, a reálban, az egyik különösen vagány alkat, akinek a nagybátyja is piarista pap volt, na ő aztán éppen ellenkezőleg viselkedett, de Misiről ez az osztálytársunk is mindig nagy szeretettel nyilatkozott, mint földijéről.

A másik szegedi osztálytársam már szelídebb alkat volt, nagyon értelmes és jó tanuló (mint jó magam is, bocs a szerénytelenségért!), ő is korábbról ismerte Misit, s rajta keresztül kerültünk kapcsolatba, hiszen Misi alattunk járt, s mi az alsósokkal általában nem kommunikáltunk. Misivel viszont jókat lehetett beszélgetni, szerénysége és naivsága kicsit mosolyra indított, de kedvessége mindenkit levett a lábáról.

Most nagyot ugrom az időben. Villamosmérnökként erőművek beruházásával foglalkoztam, s a gyengeáramú kábeleket a cégünk a Szegedi Kábelgyárból szerezte be. Emiatt gyakran kellett Szegedre utaznom, s a villamosról a szegedi Rókus templomnál kellett leszállnom.

Onnan már gyalog mentem a Csillag börtön előtt a Gyufagyár irányába, s mindjárt ott volt a Kábelgyár is. Már nem emlékszem, honnan tudtam, hogy Kardos Misi barátom éppen ott káplán, az is lehet, hogy betértem a templomba néhány percre, s ő éppen ott volt, volt ilyen szokásom, ezért ez a legvalószínűbb. Persze mindjárt beszélgettünk, nosztalgizáltunk a kecskeméti évekről, a